

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN OKUMA İNANÇLARININ BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF THE READING BELIEVES OF THE MOTHERS HAVING CHILDREN IN THE PRE-SCHOOL PERIOD¹

Özlem Şimşek Çetin²

Döndü Neslihan Bay³

Başvuru Tarihi: 11-06-2018 Yayına Kabul Tarihi: 06-04-2019 DOI: 10.21764/maeuefd.433034

(Araştırma Makalesi)

Özet: Bu araştırma çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden annelerin okuma inançlarının belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim öğretim yılında Kırıkkale il merkezindeki resmi okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-5 yaş çocuklarının anneleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise evren içinden seçilen 481 annedir. Araştırmada veri toplama aracı olarak DeBaryshe ve Binder (1994) tarafından geliştirilmiş, orijinal adı Parent Reading Belief Inventory olan Ebeveyn Okuma İnanç Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi uygulanmıştır. Annelerin okuma inançlarına çocuğun yaşı, cinsiyeti, devam ettiği okul türü, annenin sahip olduğu çocuk sayısı, yaşı, gelir düzeyi, öğrenim durumu değişkenleri açısından incelenmiştir. Araştırmaya katılan annelerin okuma inanç puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin genelinde çocuk yaşının ve cinsiyetinin anlamlı bir değişken olmadığı, Anne okuma inancının ölçeğin genelinde annenin yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği ancak öğrenim durumuna ve gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular yurt içi ve yurtdışı ilgili alan yazın bağlamında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Okul öncesi dönem çocukları, ebeveyn, okuma inançları*

Abstract: The current study was conducted to determine the reading believes of the mothers having children enrolled at pre-school education institutions and to analyze these believes in relation to some variables. The universe of the study consists of the mothers of the 3-5 years old children attending official pre-school education institutions in the city of Kırıkkale in 2012-2013 school year. The sampling of the study is comprised of 481 mothers selected from the universe. As the data collection tool in the current study, "The Parent Reading Belief Inventory" originally developed by DeBaryshe and Binder (1994) was used. The study also employed the relational survey model. Moreover, the mothers' reading believes were investigated in relation to the child's age, gender, the type of the school attended, the number of children the mother has, the mother's age, income level and education level. It was determined that the reading belief scores of the participating mothers are high. It was also found that the child's age and gender do not lead to significant differences in the mothers' reading believes and the mothers' reading believes do not vary significantly depending on the mother's age; yet, vary significantly depending on her education level and income level. The findings of the study were discussed in relation to the national and international literature and some suggestions were made.

Keywords: *Pre-school children, parent, reading believes*

Giriş

Çocuklar ilkokula başlamadan çok daha önce okuma ve yazma ile ilgili tutum geliştirirler, formal okuma yazma için gerekli olan ön becerileri kazanmaya başlarlar. Dolayısıyla okuryazarlık gelişimi formal okuma ve yazma becerisini öğrenmeden önce başlayan bir süreçtir (Cootone, 2012). Bu noktada ilkokula başlamadan önce çocuğa sunulan deneyimler önem kazanmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına evde sağladıkları okuryazarlık çevresi onların okuryazarlık kazanımlarında etkilidir (Reese, Sparks ve Leyva, 2010). Çocuğun içinde bulunduğu ev ortamı; a) okuryazarlıkla ilgili deneyim sahibi olma; b) çevresindekilerin okuryazarlık faaliyetlerini gözlemleme c) bağımsız bir şekilde okuryazarlık davranışlarını keşfetme d) çevresindeki bireylerle ortak okuryazarlık etkinliklerine katılma e) okuryazarlık etkinlikleri yaparken aile üyelerinin kullandığı öğretim stratejilerinden faydalanma gibi olanaklar sunar (DeBaryshe, Binder ve Buell, 2000).

İnanç sözcüğü, bir şeye gönülden bağlı olma, inanılan şey, görüş, öğreti olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018). İnançların, kişinin davranışını etkilediği; kişisel ve profesyonel hayatında belirleyici olduğu; bireyin yeni bilgiyi kendi inançlarına göre kabul ettiği, reddettiği veya takdir ettiği belirtilmektedir. Aynı zamanda inançlar bireylerin yaşamları boyunca aldıkları kararların en iyi temsilcisi olduğu kabul edilmektedir (Saban ve Altınkamış, 2014). Ebeveynlerin çocuklarının okuma becerilerinin gelişimi ve bu becerileri desteklemek için yapılabilecek etkinlikler hakkındaki düşünceleri, ebeveynlerin okuma inançlarını oluşturmaktadır (DeBaryshe ve Binder, 1994). Ebeveynlerin inançları, onların çocukları ile yaptıkları etkinlikleri, ev ortamının yapısını, çocuklarına sağladıkları kaynakları şekillendirmektedir (Gonzalez ve diğerleri, 2017).

Ev okuryazarlık ortamı ailelerin günlük yaşamlarında okuryazarlıkla ilgili deneyimlere odaklanmaları, günün bir bölümünü okuryazarlıkla ilgili aktivitelere ayırmaları olarak tanımlanmıştır (Haynes, 2010). Çocuğun okuryazarlık gelişiminde, ebeveynlerin çocukların okuryazar olmasına ilişkin inanç ve tutumları önemli bir faktördür. Çünkü ailenin okuryazarlık inançları ile çocuklarına evde sağladıkları eğitsel çevre arasında ilişki bulunmaktadır. Ebeveynlerin okuma inançları ile ev okuryazarlık çevresi arasında ilişki olduğunu, ebeveynlerde okuma yazmaya yönelik inançlar arttığında çocuklarda da olumlu yönde okuma ve yazma becerilerinde artış olduğunu ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Audet, 2013; Curenton ve Justice, 2008; DeBaryshe, 1995; Dobbs-Oates, Pentimonti, Justice ve Kaderavek, 2015; Gonzalez,

Rivera, Davis ve Taylor, 2010; Gonzalez ve diğerleri, 2017; Phillips ve Lonigan, 2009; Roberts, Jurgens ve Burchinal, 2005; Saban ve Altınkamış, 2014; Weigel, Martin ve Bennett, 2006a). Ebeveynlerin çocukları üzerindeki okuma yazma becerilerine yönelik hedeflerinin yüksek olması (Audet, 2013) ve evde birlikte okuma kitap okuma gibi etkileşimleri çocukların okuma yazma öğrenmelerindeki ön hazırlık becerilerini geliştirmektedir (Curenton ve Justice, 2008).

Ebeveynlerin çocuklarına evde sağladıkları okuma ortamı ve bu ortamın çocukların üzerindeki etkileri birçok araştırmada ele alınmış ve erken çocukluk döneminde ev okuryazarlık çevresinin çocukların okuma yazma gelişiminde etkili bir faktör olduğu tespit edilmiştir (Bingham, 2007; Coviello, 2005; Foy ve Mann, 2003; Haynes, 2010; Roberts, Jurgens ve Burchinal, 2005; Kim, 2009; Sadr, Juhari, Mansor, ve Esmaeili, 2015; Weigel, Martin ve Bennett, 2006b). Büyüktaşkapu (2012) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönemde verilen Aile Destekli Okuma Yazmaya Hazırlık Programının ilkokuldaki okuma başarısını arttırdığı tespit edilmiştir. Altınkaynak ve Akman (2016) tarafından yapılan deneysel araştırmada da Aile Temelli Okuma Yazmaya Hazırlık Programının çocukların okuryazarlık becerilerini artırdığı belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle ebeveynlerin okuma inançlarının, evde sağladıkları okuryazarlık ortamını etkilediğini ve dolayısıyla çocukların okuma yazma gelişimini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu bağlamda ebeveynlerin okuma inançlarını belirlemek önem kazanmaktadır. Alan yazın incelendiğinde Türkiye’de ebeveyn okuma inançlarını belirlemeye yönelik oldukça sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır (Saban ve Altınkamış, 2014). Bu araştırmada elde edilen sonuçların ebeveynlerin okuma inançlarını artıracak, evde okuryazarlık gelişimlerini desteklemeye yönelik fırsatlar oluşturmasına katkı sağlayacak yeni uygulamalara ve yeni araştırmalara ışık tutacağı düşünülmekte, bu nedenle araştırma önemli görülmektedir.

Araştırmanın temel amacı çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden annelerin okuma inançlarının belirlenmesidir. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- Anne okuma inançları ne düzeydedir?
- Anne okuma inançları çocukların cinsiyetine, yaşına, devam ettikleri okul türüne ve ailedeki çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?
- Anne okuma inançları annenin yaşına, öğrenim durumuna, mesleğine ve gelir düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama yöntemi, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2016).

Evren - Örneklem

Araştırmanın evrenini 2012- 2013 eğitim öğretim yılında Kırıkkale il merkezindeki MEB'e bağlı resmi anaokulu ve anasınıflarına devam eden çocukların anneleri oluşturmuştur (n: 2334). Araştırmanın örneklemini ise tesadüfi örnekleme formülü kullanılarak belirlenmiş 481 anneden oluşmaktadır.

Demografik özellikler. Aşağıda annelere yönelik demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 1

Annelerin demografik bilgileri

Değişken	Kategori	N	%
Yaş	20-30 Yaş	220	45.7
	31-40 Yaş	223	46.4
	41+ Yaş	38	7.9
	Toplam	481	100
Mezun Olunan Okul	İlköğretim	146	30.4
	Lise	241	50.1
	Yüksekokul ve üzeri	94	19.5
Gelir Durumu	Toplam	481	100
	0-1500 TL	277	57.6
	1501-300TL	147	30.6
	3001 TL ve üzeri	57	11.8
Çalışma Durumu	Toplam	481	100
	Ev hanımı	367	76.3
	Çalışıyor	114	27.7
Sahip Oldukları Çocuk Sayısı	Toplam	481	100
	1 Çocuk	106	22
	2 Çocuk	249	51.8
	3 ve üzeri çocuk	126	26.2
Annelerin Araştırmaya Katılan Çocuklarının Cinsiyeti	Toplam	481	100
	Kız	261	54.3
	Erkek	220	45.7
Annelerin Araştırmaya Katılan Çocuklarının Yaşı	Toplam	481	100
	3 Yaş	35	7.3
	4 yaş	142	29.5
	5 Yaş	304	63.2
Annelerin Araştırmaya Katılan Çocuklarının Sınıfı	Toplam	481	100
	Anaokulu	179	37.2
	Anasınıfı	302	62.8
	Toplam	481	100

Araştırmaya katılan 481 annenin; 220'si (% 45.7) 20-30 yaş, 223'ü (%46.4) 31-40 yaş, 38'i (%7.9) 41 yaş ve üzeridir; 146'sı (%30.4) ilköğretim, 241'i (% 50.1) lise, 94'ü (%19.5) yüksekokul ve üzeri mezunudur; 367'si (%76.3) ev hanımı, 114'ü (%27.7) çalışmaktadır; 277'si (%57,6) 0-1500 TL, 147'si (%30.6) 1501-3000 TL, 57'si (%11.8) 3001 TL ve üzeri gelire sahiptir; annelerin 106'sının (%22) 1, 249'nun (%51.8) 2, 126'sının (%26.2) 3 ve üzerinde çocuğu bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının 261'i (%54.3) kız, 220'si (%45.7) erkektir; 35'i (%7.3) 3 yaşında, 142'si (%29.5) 4 yaşında, 304'ü (%63.2) 5 yaşındadır; 179'u (%37.2) anaokuluna, 302'si (%62.8) anasınıfına devam etmektedir.

Veri Toplama Araçları

Ebeveyn okuma inanç ölçeği (EOİÖ). Ebeveyn Okuma İnanç Ölçeği (Parent Reading Belief Inventory), DeBaryshe ve Binder (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, ebeveynlerin, okul öncesi dönemindeki çocuklarının dil ve okuryazarlık gelişimindeki rolünü, çocuklarına kitap okuma süreci ve amacına ilişkin inançlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Orijinal ölçek yedi alt boyuttan (öğretimin etkililiği, olumlu etki, sözel katılım, okuma yönergesi, bilgi kaynağı, kaynaklar, çevresel etki) ve toplam 42 maddeden oluşmaktadır DeBaryshe ve Binder (1994) ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını Afrikan Amerikalı ve Avrupa- Amerikalı, düşük gelirli, 2-5 yaşlar arasındaki çocuklara sahip olan 155 ebeveynle yapmışlardır. Ölçeğin tamamının açıkladığı varyans % 52.2'dir. Ölçeğin iç tutarlılık gösterdiği (.50- .85) bulunmuştur. Test tekrar test güvenirliği .79 (p<.001) olarak tespit edilmiştir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Şimşek Çetin, Bay ve Alisinanoğlu (2014) tarafından yapılmıştır. Türkçe formu oluşturulan ölçek, faktör yapısının Türk kültürüne uyumuna bakmak amacıyla, Ankara il merkezinde, çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 420 anneye uygulanmış, elde edilen verilerle doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Öğretimin etkililiği ve okuma yönergesi boyutlarında yer alan 2 maddenin (8. ve 30. madde) t değerleri düşük çıkmıştır. Bu maddeler uzman görüşü alınarak ölçekten çıkarılmış ve istatistiki işlem tekrar edilmiştir. Yapılan ikinci DFA 40 madde ile gerçekleştirilmiş ve bütün maddelerin yedi alt boyutta anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Hesaplanan uyum indeksleri $X^2/sd=5,72$ CFI=0.90, NNFI=0,90, NFI=0,90, IFI=0,90 olarak bulunmuş ve ölçeğin faktörleri arasındaki ilişkiyi

gösteren tüm katsayıların yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayılarının .45 -.87 arasında değiştiği, toplamına ilişkin güvenilirlik katsayısının .79 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçek dörtlü likert tipi seçeneklerden oluşmaktadır (1= kesinlikle katılmıyorum, 2= katılmıyorum, 3= katılıyorum, 4= kesinlikle katılıyorum). Ölçekte 16 ters, 24 düz madde bulunmaktadır. Ölçekten alınacak en düşük puan 88, en yüksek puan ise 112'dir. Ters olan maddelere katılımcıların olumsuz yönde 4 puan vermesi durumunda ise en yüksek 160 puan alınmaktadır. Ölçekten 112 puana yakın olan ortalamalar yüksek değer olarak yorumlanmaktadır.

Ölçeğin alt boyutları ve amacına ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Öğretimin etkililiği; okulla ilgili becerilerin kazandırılmasında öğretmen olarak ebeveynlerin rolü,

Olumlu etki; okumayla ilgili olumlu etkiler,

Sözel katılım; kitap okuma sırasında çocuğun aktif katılımının önemi,

Okuma yönergesi; okuma yönergesinin uygunluğu

Bilgi kaynağı; çocukların günlük hayatla ilgili bilgileri ya da ahlaki değerleri kitaplardan öğrenip öğrenmedikleri,

Kaynaklar; okuma için gerekli olan kaynakların sınırlı olup olmadığı,

Çevresel etki; dil gelişimini kaynağı hakkında görüşleri içermektedir.

Ölçekten alınan yüksek puan ebeveynlerin okuma inançlarını yansıtmaktadır. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe, ebeveynlerin okuma inançlarının; a) ebeveynler, çocuk için öğretici rolü ile önem kazanmaktadır b) çocuklar okuma sırasında aktif katılmalıdır c) çocuklara kitap okumanın amacı okumayı öğretmek değil çocuğun dil gelişimini desteklemek, bilgisini arttırmak ve kitap okumaktan keyif almasını sağlamaktır, d) zamanın ve kitap kaynaklarının sınırlı olmasına rağmen, bu durum ebeveynlerin kitap okumasına engel değildir, e) dil gelişiminde çevresel uyaranlar etkilidir, yönünde olması beklenmektedir.

Kişisel bilgi formu. Annelerin ve çocukların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda çocuğun cinsiyeti, yaşı, devam ettiği okul türü, ailedeki çocuk sayısı, annenin yaşı, öğrenim durumu, mesleği ve gelir düzeyine ilişkin sorular seçenekler halinde hazırlanarak

oluşturulmuştur. Gelir düzeyi seçeneklerinde asgari ücrete kadar olan gelir, en alt düzey olarak belirlenmiştir. Bilgilerin anne tarafından doldurulması istenmiştir.

Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Bu araştırmanın amacı çocukları okul öncesi eğitim kurumuna devam eden annelerin okuma inanç düzeylerinin belirlenmesidir. Anne okuma inanç düzeylerinin, annelere ait bazı özelliklere (yaş, öğrenim durumu, meslek, gelir düzeyi) ve çocuklarına ait bazı özelliklere (cinsiyet, okul türü, çocuk yaşı, ailedeki çocuk sayısı) göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya başlanmadan önce MEB'den araştırma için gerekli izinler alınmıştır. 12774561-44-E.11787970 sayı ve 17. 11. 2012 tarihli izin formu ile okullara başvurulmuş, ölçek uygulanmadan önce okul idarecisi ve okul öncesi öğretmenleri ile görüşülmüştür. Okul öncesi öğretmeni aracılığıyla annelere ulaşılmıştır. Annelere araştırmanın amacı ve ölçeğin kullanımı ile ilgili bilgi, ölçekle birlikte ulaştırılmış, araştırmaya katılmak için gönüllü olan annelerden ölçeği doldurması istenmiştir. Araştırmada toplanan veriler betimsel istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiş ve t testi, tek yönlü varyans analizi, çoklu LSD testi kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Anne Okuma İnançları Ne Düzeydedir?

Araştırmaya katılan 3-5 yaş grubu çocukların annelerinin okuma inançlarının ne düzeyde olduğunun belirlenmesi amacıyla 481 anneye yedi boyuttan ve 40 maddeden oluşan Ebeveyn Okuma İnanç Ölçeği uygulanmış ve annelerden elde edilen cevaplara ilişkin hesaplanan betimsel istatistikler Tablo 2'de yer almıştır.

Tablo 2

Anne Okuma İnanç Düzeyine İlişkin Hesaplanan Betimsel İstatistik Sonuçları

Ölçek boyutları	Madde sayısı	N	En düşük	En yüksek	$\bar{X}$	SS
Öğretim etkililiği	8	481	13,00	32,00	25,43	3,43
Olumlu etki	10	481	18,00	40,00	32,09	4,27
Sözel katılım	8	481	8,00	32,00	27,57	3,68
Okuma yönergesi	3	481	4,00	11,00	7,89	1,22
Bilgi tabanı	5	481	6,00	20,00	16,70	2,57
Kaynaklar	4	481	4,00	16,00	13,26	2,39
Çevresel girdi	2	481	2,00	8,00	5,17	1,60
Anne okuma inancı (toplam)	40	481	75,00	160,00	128,12	12,25

Tablo 2’de yer alan bilgiler incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin okuma inanç düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler görülmektedir. Annelerin *öğretim etkililiği (Ebeveyn olarak, çocuğumun gelişiminde önemli bir role sahibim. Çocukların öğretiminde ebeveynler değil, okullar sorumludur)* düzeyini ölçmek için oluşturulmuş sekiz maddeye verilen cevaplar doğrultusunda annelerin ortalama puanı 25,43 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, araştırmaya katılan annelerin öğretim etkililiği inanç düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. *Olumlu etki (Çocuğumun kitap okumasına yardımcı olmayı sıkıcı veya zor buluyorum. Çocuğumla kitap okumak, birlikte geçirmeyi sevdiğimiz özel bir zaman dilimidir.)* maddelerinden annelerin cevapları doğrultusunda hesaplanan ortalama puan ($\bar{x}=32,09$); *sözel katılım (Çocuklar kitaplardan yeni kelimeler, renkler, isimler ve benzeri şeyler öğrenirler. Çocuğum, kitaplarda gördüğü birçok şeyin ismini bilir)* inanç düzeyini ölçmeyi amaçlayan maddelere verilen cevaplar doğrultusunda hesaplanan ortalama puan ($\bar{x}=27,57$); *Okuma yönergesi (Harfleri ve basit kelimeleri öğrenmesi amacıyla çocuğuma kitap okurum. Çocuğumla kitap okurken onun sayfalarda farklı harfleri vesayıları göstermesini sağlarım.)* alt boyutuna yönelik oluşturulan maddelere annelerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan ortalama puan ($\bar{x}=7,89$); *bilgi kaynağı (Hikâyeler, çocuğumun hayal gücünün gelişmesine yardımcı olur. Kitap okurken çocuğum, dersleri ve ahlaki değerleri öğrenir)* maddelerinden annelerin cevapları doğrultusunda hesaplanan ortalama puan ($\bar{x}=16,70$); *kaynaklar (Çocuğuma kitap okumayı çok istesem bile kitap okuyamayacak kadar meşgul ve yorgunum. Kitabımız olmadığı için çocuğuma kitap okumuyorum)* boyutunda hesaplanan ortalama puan ($\bar{x}=13,26$) ile *çevresel girdi (Bazı çocuklar, doğuştan konuşkandırlar; öte yandan bazıları da doğuştan sessizdirler. Ebeveynlerin bu konuda pek bir etkisi söz konusu değildir.)* maddelerine annelerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan ortalama puan ($\bar{x}=5,17$) araştırmaya katılan annelerinin söz konusu boyutlardaki inanç düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan annelerin ölçekte yer alan tüm maddelere vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda hesaplanan toplam ortalama puan 128,12’dir. Ölçekten alınabilecek puan aralığı 88-112 arasındadır. Ancak ölçekteki ters maddelerin olumsuz yönde 4 puan ile kodlanması durumunda en yüksek 160 puan alınabilmektedir. Bu durumda alınması gereken 112 puana en yakın olan değerler yüksek değer olarak yorumlanmaktadır. Toplam ortalama puan ölçekten alınması beklenen 112 puana yakın bir ortalama olarak görüldüğünden, araştırmaya katılan annelerin *okuma inanç düzeylerinin* yüksek olduğunu göstermektedir.

Anne Okuma İnançları Çocukların Cinsiyetine, Yaşına, Devam Ettikleri Okul Türüne ve Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Farklılık Göstermekte Midir?

Araştırmada, anne okuma inançlarının çocukların yaşı, cinsiyeti, devam ettikleri okul türü ve ailedeki çocuk sayısına göre farklılık gösterip göstermediği yaş, cinsiyet, okul türü değişkenlerine göre t testi, çocuk sayısı değişkenine göre ise tek yönlü varyans analizi ile belirlenmiştir. Araştırmaya katılan annelerin anne okuma inançları ölçeğinin genelinden ve alt boyutlarında aldıkları puanların çocukların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

Anne okuma inanç düzeylerinin okul türüne göre yalnızca *kaynaklar* alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kaynaklar boyutunda; çocuğu anaokuluna giden annelerin (13,61), anasınıfına giden annelerden (13,05) daha yüksek ortalama puana sahip olduğu saptanmıştır.

Anne okuma inançlarının ailedeki çocuk sayısına göre *olumlu etki*, *kaynaklar* alt boyutları ve toplam *okuma inanç* puanlarında anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplarda olduğunun belirlenmesi amacıyla çoklu LSD testi hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3

Annelerinin Okuma İnanç Düzeylerinin Ailedeki Çocuk Sayısına Göre LSD Testi Sonuçları

Boyutlar	Çocuk sayısı (I)	Çocuk sayısı (J)	Ortalama fark (I-J)	SE	p
Olumlu etki	1	2	,03435	,48944	,944
		3 ve üzeri	1,32570(*)	,55773	,018
	2	1	-,03435	,48944	,944
		3 ve üzeri	1,29135(*)	,46568	,006
	3 ve üzeri	1	-1,32570(*)	,55773	,018
		2	-1,29135(*)	,46568	,006
Kaynaklar	1	2	,20953	,27379	,444
		3 ve üzeri	,87259(*)	,31200	,005
		2	-,20953	,27379	,444
	3 ve üzeri	3 ve üzeri	,66306(*)	,26050	,011
		1	-,87259(*)	,31200	,005
		2	-,66306(*)	,26050	,011
Okuma inancı	1	2	-,19385	1,40317	,890
		3 ve üzeri	3,53519(*)	1,59894	,028
	2	1	,19385	1,40317	,890

(toplam)	3 ve üzeri	3,72903(*)	1,33505	,005
3 ve üzeri	1	-3,53519(*)	1,59894	,028
	2	-3,72903(*)	1,33505	,005

I=1. Grup (ailedeki çocuk sayısına göre puanların ortalaması) J= 2. Grup (ailedeki çocuk sayısına göre puanların ortalaması)

p<0,05*

Tablo 3'de yer alan bilgiler incelendiğinde, bir çocuğu ve iki çocuğu olan annelerin *olumlu etki, kaynaklar* boyutları ile *okuma inanç* toplam puanlarının üç ve üzerinde çocuğu olan annelere göre daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir. Bir ve iki çocuğu olan annelerin okuma inançlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Anne Okuma İnançları Annenin Yaşına, Öğrenim Durumuna, Mesleğine ve Gelir Düzeyine Göre Farklılık Göstermekte Midir?

Araştırmada anne okuma inançlarının annenin yaşı, öğrenim durumu, mesleği ve gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre anne okuma inançları annenin yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Annelerin öğrenim durumuna göre okuma inanç düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Anne Okuma İnançlarının Öğrenim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öğretim etkililiği	Gruplar arası	207,626	2	103,813	9,135	,000*
	Gruplar içi	5432,428	478	11,365		
	Toplam	5640,054	480			
Olumlu etki	Gruplar arası	177,751	2	88,876	4,943	,008*
	Gruplar içi	8594,224	478	17,980		
	Toplam	8771,975	480			
Sözel katılım	Gruplar arası	124,633	2	62,316	4,669	,010*
	Gruplar içi	6379,143	478	13,345		
	Toplam	6503,775	480			
Okuma yönergesi	Gruplar arası	7,659	2	3,830	2,607	,075
	Gruplar içi	702,279	478	1,469		
	Toplam	709,938	480			
Bilgi tabanı	Gruplar arası	26,819	2	13,410	2,040	,131
	Gruplar içi	3141,667	478	6,573		

Kaynaklar	Toplam	3168,486	480			
	Gruplar arası	93,601	2	46,800	8,428	,000*
	Gruplar içi	2654,432	478	5,553		
Çevresel girdi	Toplam	2748,033	480			
	Gruplar arası	55,384	2	27,692	11,340	,000*
	Gruplar içi	1167,294	478	2,442		
Anne okuma inancı (toplam)	Toplam	1222,678	480			
	Gruplar arası	3753,304	2	1876,652	13,133	,000*
	Gruplar içi	68302,176	478	142,892		
	Toplam	72055,480	480			

p<0,05*

Tablo 4 incelendiğinde; araştırmaya katılan annelerin öğrenim durumuna göre *okuma yönergesi* ve *bilgi tabanı* boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermediği; *öğretimin etkililiği*, *olumlu etki*, *sözel katılım*, *kaynaklar* ve *çevresel girdi* boyutları ile ölçeğin genelinde anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Söz konusu boyutlarda farklılığın hangi gruplarda olduğunun belirlenmesi amacıyla çoklu karşılaştırma LSD testi hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5

Anne Okuma İnançlarının Öğrenim Durumuna Göre LSD Analizi Sonuçları

Boyutlar	Öğrenim durumu (I)	Öğrenim durumu (J)	Ortalama fark (I-J)	SE	p
Öğretim etkililiği	İlköğretim	Lise	-,67561	,35273	,056
		Yüksekokul ve üzeri	-1,92232(*)	,45026	,000
	Lise	İlköğretim	,67561	,35273	,056
		Yüksekokul ve üzeri	-1,24671(*)	,41409	,003
	Yüksekokul ve üzeri	İlköğretim	1,92232(*)	,45026	,000
		Lise	1,24671(*)	,41409	,003
Olumlu etki	İlköğretim	Lise	-1,00202(*)	,44366	,024
		Yüksekokul ve üzeri	-1,70676(*)	,56633	,003
	Lise	İlköğretim	1,00202(*)	,44366	,024
		Yüksekokul ve üzeri	-,70474	,52083	,177
	Yüksekokul ve üzeri	İlköğretim	1,70676(*)	,56633	,003
		Lise	,70474	,52083	,177
Sözel katılım	İlköğretim	Lise	-1,04424(*)	,38223	,007
		Yüksekokul ve üzeri	-1,23574(*)	,48792	,012
	Lise	İlköğretim	1,04424(*)	,38223	,007
		Yüksekokul ve üzeri	-,19150	,44872	,670
	Yüksekokul ve üzeri	İlköğretim	1,23574(*)	,48792	,012
		Lise	,19150	,44872	,670
Kaynaklar	İlköğretim	Lise	-,83028(*)	,24657	,001
		Yüksekokul ve üzeri	-1,16378(*)	,31474	,000
	Lise	İlköğretim	,83028(*)	,24657	,001
		Yüksekokul ve üzeri	-,33350	,28945	,250

Çevresel girdi	Yüksekokul ve üzeri	İlköğretim	1,16378(*)	,31474	,000
		Lise	,33350	,28945	,250
	İlköğretim	Lise	-,25859	,16351	,114
		Yüksekokul ve üzeri	-,97900(*)	,20871	,000
	Lise	İlköğretim	,25859	,16351	,114
		Yüksekokul ve üzeri	-,72041(*)	,19195	,000
Anne okuma inancı (toplam)	Yüksekokul ve üzeri	İlköğretim	,97900(*)	,20871	,000
		Lise	,72041(*)	,19195	,000
	İlköğretim	Lise	-4,42932(*)	1,25073	,000
		Yüksekokul ve üzeri	-7,92684(*)	1,59654	,000
	Lise	İlköğretim	4,42932(*)	1,25073	,000
		Yüksekokul ve üzeri	-3,49752(*)	1,46828	,018
	Yüksekokul ve üzeri	İlköğretim	7,92684(*)	1,59654	,000
		Lise	3,49752(*)	1,46828	,018

p<0,05*

Tablo 5 incelendiğinde; *öğretim etkililiği* boyutunda, yükseköğretim ve üzeri eğitime sahip annelerin ilköğretim ve lise mezunu annelere göre inanç düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlköğretim ve lise mezunu annelerin öğretim etkililiği inanç düzeylerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. *Olumlu etki, sözel katılım, kaynaklar* boyutunda, ilköğretim mezunu annelerin lise mezunu ile yükseköğretim ve üzeri mezunu annelere göre inanç düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Lise mezunu anneler ile yüksekokul ve üzeri mezunu annelerin olumlu etki, sözel katılım, kaynaklar boyutunda inanç düzeylerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. *Çevresel girdi* boyutunda, yükseköğretim ve üzeri eğitime sahip annelerin ilköğretim ve lise mezunu annelere göre inanç düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlköğretim ve lise mezunu annelerin çevresel girdi inanç düzeylerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Okuma inanç düzeyi toplam puanında ise, ilköğretim mezunu annelerin lise mezunu ile yükseköğretim ve üzeri mezunu annelere göre inanç düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yükseköğretim ve üzeri eğitime sahip annelerin ilköğretim ve lise mezunu annelere göre inanç düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Başka bir anlatımla annelerin öğrenim düzeyleri arttıkça okuma inanç farkındalık düzeyleri de artış gösterdiği görülmektedir.

Annelerin çalışma durumuna göre okuma inanç düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ilişkisiz ölçümlerde t testi hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Anne Okuma İnançlarının Çalışma Durumuna Göre İlişkiz Ölçümlerde T Testi Sonuçları

Boyutlar	Çalışma durumu	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Öğretim etkililiği	Ev hanımı	367	25,18	3,44	2,890	0,004*
	Çalışıyor	114	26,24	3,26		
Olumlu etki	Ev hanımı	367	31,80	4,40	2,742	0,006*
	Çalışıyor	114	33,04	3,71		
Sözel katılım	Ev hanımı	367	27,48	3,89	1,014	0,311
	Çalışıyor	114	27,88	2,89		
Okuma yönergesi	Ev hanımı	367	7,86	1,23	1,040	
	Çalışıyor	114	7,99	1,16		
Bilgi tabanı	Ev hanımı	367	16,66	2,65	0,705	0,481
	Çalışıyor	114	16,85	2,30		
Kaynaklar	Ev hanımı	367	13,12	2,44	2,323	0,021*
	Çalışıyor	114	13,71	2,18		
Çevresel girdi	Ev hanımı	367	5,02	1,57	3,698	0,000*
	Çalışıyor	114	5,65	1,61		
Anne okuma inancı (toplam)	Ev hanımı	367	127,11	12,52	3,268	0,001*
	Çalışıyor	114	131,36	10,78		

p<0,05*

Tablo 6 incelendiğinde; *sözel katılım*, *okuma yönergesi* ve *bilgi tabanı* boyutlarında annelerin okuma inanç düzeylerinin annelerin çalışma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. *Öğretim etkililiği*, *olumlu etki*, *kaynaklar*, *çevresel girdi* boyutları ile toplam okuma inanç düzeylerinin annelerin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Annelerin ortalama puanları incelendiğinde; çalışan annelerin çalışmayan annelere göre okuma inanç düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin gelir düzeylerine göre okuma inançlarının farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7

Anne Okuma İnançlarının Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öğretim etkililiği	Gruplar arası	178,163	2	89,081	7,796	,000*
	Gruplar içi	5461,891	478	11,427		
	Toplam	5640,054	480			
Olumlu etki	Gruplar arası	199,389	2	99,695	5,559	,004*
	Gruplar içi	8572,586	478	17,934		
	Toplam	8771,975	480			
Sözel katılım	Gruplar arası	20,315	2	10,158	,749	,473
	Gruplar içi	6483,460	478	13,564		
	Toplam	6503,775	480			
Okuma yönergesi	Gruplar arası	6,545	2	3,273	2,224	,109
	Gruplar içi	703,393	478	1,472		
	Toplam	709,938	480			
Bilgi tabanı	Gruplar arası	24,790	2	12,395	1,885	,153
	Gruplar içi	3143,697	478	6,577		
	Toplam	3168,486	480			
Kaynaklar	Gruplar arası	119,926	2	59,963	10,906	,000*
	Gruplar içi	2628,108	478	5,498		
	Toplam	2748,033	480			
Çevresel girdi	Gruplar arası	48,734	2	24,367	9,922	,000*
	Gruplar içi	1173,944	478	2,456		
	Toplam	1222,678	480			
Anne okuma inancı (toplum)	Gruplar arası	3141,449	2	1570,724	10,895	,000*
	Gruplar içi	68914,032	478	144,172		
	Toplam	72055,480	480			

p<0,05*

Tablo 7 incelendiğinde, gelir düzeyine göre *sözel katılım*, *okuma yönergesi*, *bilgi tabanı* alt boyutlarında annelerin okuma inançlarının anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$). *Öğretim etkililiği*, *olumlu etki*, *kaynaklar*, *çevresel girdi* alt boyutları ile ölçeğin genelinde anne okuma inançlarının gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gelir düzeyine sahip gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla çoklu LSD testi hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Anne Okuma İnançlarının Gelir Düzeyine Göre LSD Testi Sonuçları

Boyutlar	Gelir düzeyi (I)	Gelir düzeyi (J)	Ortalama fark (I-J)	SE	p	
Öğretim etkililiği	0-1500	1501-3000	-,62544	,34765	,073	
		3001 ve üzeri	-1,86343(*)	,48438	,000	
	1501-3000	0-1500	,62544	,34765	,073	
		3001 ve üzeri	-1,23800(*)	,52305	,018	
	Olumlu etki	0-1500	1501-3000	1,86343(*)	,48438	,000
			3001 ve üzeri	1,23800(*)	,52305	,018
1501-3000		0-1500	-1,14375(*)	,43554	,009	
		3001 ve üzeri	-1,59699(*)	,60684	,009	
Kaynaklar	0-1500	1501-3000	1,14375(*)	,43554	,009	
		3001 ve üzeri	-,45324	,65528	,489	
	1501-3000	0-1500	1,59699(*)	,60684	,009	
		3001 ve üzeri	-,45324	,65528	,489	
	0-1500	1501-3000	-,91654(*)	,24115	,000	
		3001 ve üzeri	-1,19519(*)	,33600	,000	
Çevresel girdi	0-1500	1501-3000	,91654(*)	,24115	,000	
		3001 ve üzeri	-,27865	,36282	,443	
	1501-3000	0-1500	1,19519(*)	,33600	,000	
		3001 ve üzeri	-,27865	,36282	,443	
	0-1500	1501-3000	-,35088(*)	,16117	,030	
		3001 ve üzeri	-,96543(*)	,22456	,000	
Anne okuma inancı (toplam)	0-1500	1501-3000	,35088(*)	,16117	,030	
		3001 ve üzeri	-,61455(*)	,24249	,012	
	1501-3000	0-1500	,96543(*)	,22456	,000	
		3001 ve üzeri	-,61455(*)	,24249	,012	
	0-1500	1501-3000	-4,04737(*)	1,23488	,001	
		3001 ve üzeri	-6,91853(*)	1,72056	,000	
1501-3000	0-1500	4,04737(*)	1,23488	,001		
	3001 ve üzeri	-2,87116	1,85790	,123		
3001 ve üzeri	0-1500	6,91853(*)	1,72056	,000		
	1501-3000	2,87116	1,85790	,123		

I=1. Grup (ailedeki gelir düzeyine göre puanların ortalaması) J= 2. Grup (ailedeki gelir düzeyine göre puanların ortalaması)
p<0,05*

Tablo 8’de yer alan bilgiler doğrultusunda *öğretim etkililiği*, boyutunda gelir düzeyi 3001 TL ve üzerinde olan annelerin geliri 0-1500 TL ile 1501-3000 arasındaki annelere göre okuma inançlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyi 0-1500 TL ile 1500-3000 TL arasındaki annelerin *öğretim etkililiği* boyutunda okuma inançlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Olumlu etki, kaynaklar boyutunda; gelir düzeyi 0-1500 TL olan annelerin inanç düzeylerinin geliri 1500-3000 TL ile 3001 ve üzerinde olan annelere göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Geliri 1500-3000 TL ile 3000 TL ve üzerinde olan annelerin okuma inançları

olumlu etki ve kaynaklar boyutunda benzerlik göstermektedir. *Çevresel girdi* boyutunda; annelerin gelir düzeyleri arttıkça okuma inançlarının artış gösterdiği belirlenmiştir. Anne okuma inançları toplam puanı incelendiğinde ise; gelir düzeyi 0-1500 TL olan annelerin okuma inançlarının, geliri 1500-3000 TL ile 3001 ve üzerinde olan annelere göre daha düşük olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Geliri 1500-3000 TL ile 3000 TL ve üzerinde olan annelerin okuma inanç düzeyleri benzerlik göstermektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin okuma inançlarını belirlemek ve çeşitli değişkenlere göre incelemek amaçlanmıştır. Annelerin okuma inancında; çocuğun cinsiyeti, yaşı, devam ettiği okul türü, ailedeki çocuk sayısı ile annenin yaşı, öğrenim düzeyi, mesleği ve gelir düzeyi değişkenlerinin etkisi incelenmiştir. Araştırmaya katılan 481 anneye yedi alt boyuttan ve 40 maddeden oluşan olan Ebeveyn Okuma İnanç Ölçeği (EOİÖ) uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda; ölçeğin genelinden alınan toplam puana (128,12) göre araştırmaya katılan annelerin okuma inancının yüksek olduğu belirlenmiştir. Okuma inançları yüksek olan ebeveynler evde okuma yazma becerilerini desteklemeye yönelik çocuklarına daha fazla fırsatlar sunmakta ve okuryazarlık ortamı oluşturmaktadırlar (Weigel, Martin ve Bennett, 2006a). Ev ortamında destek gören çocuk ise okuma yazma becerilerini kazanmada daha başarılı olabilmektedir (Weigel, Martin ve Bennett, 2006a; Reese, Sparks ve Leyva, 2010). Bu bağlamda araştırma sonucu değerlendirildiğinde annelerin okuma inançlarının yüksek olduğu sonucu, çocukların okuma yazma becerilerindeki başarı düzeylerine olumlu etki yaratacağı düşünülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde Husain, Choo ve Singh (2011) tarafından yapılan araştırmada Malezyalı annelere Ebeveyn Okuma İnanç Ölçeği (Parent Reading Belief Inventory) (PRBI) uygulanmış, araştırma sonucunda genel puana bakıldığında annelerin okuma inançlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumları ve gelir durumları yapılan araştırmaya katılan anneler ile benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda elde edilen sonuç araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir. Benzer şekilde Dhima (2015) tarafından Ebeveyn Okuma İnanç Ölçeği (Parent Reading Belief Inventory) (PRBI) ölçeği uygulanarak yapılan araştırmada da Arnavut ebeveynlerin okuma inanç düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Annelerin demografik özelliklerinin verilmediği ancak şehir merkezinden seçildiğinin belirtildiği araştırmanın, yapılan araştırma ile benzerlik gösterdiği ve bu doğrultuda araştırma sonuçlarının örtüştüğü görülmektedir.

Araştırmaya katılan annelerin anne okuma inançları ölçeğinin genelinden ve alt boyutlarında aldıkları puanların çocukların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Wu ve Hoing (2010) yaptıkları araştırmada bu araştırmadan farklı olarak okuma alt boyutunda çocuk yaşının anlamlı farklılığa neden olduğunu belirlemişlerdir. Beş yaşında çocuğa sahip olan annelerin okuma alt boyutunda üç ve dört yaşındaki çocukların annelerinden daha yüksek puana sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Anne okuma inanç düzeylerinin okul türüne göre yalnızca kaynaklar alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği, bu farklılığın çocukları anaokuluna devam eden ebeveynlerin lehine olduğu belirlenmiştir. Ancak okul türünün anne okuma inançlarına etkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Anne okuma inançlarının ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Olumlu etki, kaynaklar ve toplam okuma inanç puanlarında bir çocuğu ve iki çocuğu olan annelerin üç ve üzerinde çocuğu olan annelere göre daha yüksek olduğu, bir ve iki çocuğu olan annelerin okuma inançlarının benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Türkiye’de Saban ve Altinkamış (2014) tarafından yapılan bir araştırmada kaynaklar ve olumlu etki alt boyutunda bir çocuklu ebeveynlerin iki ve üç ve daha fazla çocuğa sahip olan ebeveynlere göre anlamlı şekilde yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Boomstra, Dijk, Jorna ve Geert (2013) tarafından yapılan araştırmada Hollandalı annelerin sahip oldukları çocuk sayısının ölçeğin sözel katılım boyutunda anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde araştırmada birden fazla çocuğa sahip olan annelerin okuma sırasında sözel katılıma yönelik inançlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anne öğrenim düzeyinin, öğretimin etkililiği, olumlu etki, sözel katılım, kaynaklar ve çevresel girdi boyutları ile ölçeğin genelinde anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Annelerin öğrenim düzeyleri arttıkça okuma inanç farkındalık düzeyleri de artış gösterdiği görülmektedir. Bu beklenen bir durum olup, benzer sonuçlara başka araştırmalarda da ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre anne okuma inancında öğrenim düzeyi önemli bir değişkendir. Ebeveynin

öğrenim düzeyi arttıkça okuma inanç düzeyi de artış göstermektedir (Boomstra ve diğerleri, 2013; Cottone, 2012; Curenton ve Justice, 2008; Davis- Kean, 2005, DeBaryshe ve Binder (1994), Gonzalez ve diğ., 2017, Lynch, Anderson, Anderson ve Shapiro, 2006; Wu and Hoing, 2010). Lynch ve diğerleri (2006) yaptıkları araştırmada ebeveynlerin okuma inançlarını Okuryazarlık Öğrenim Görüşme Programına Yönelik Ebeveynlerin Algıları (Parents' Perceptions of Literacy Learning Interview Schedule) (PPLLIS) ile belirlemiştir. Bu ölçeğe göre ebeveynlerin okuma inançları, beceri öğretimine dayalı, karma ve bütüncül olmak üzere üç başlıkta toplanmıştır. Öğrenim seviyesi arttıkça ebeveyn inançlarının da yükseldiği bulunmuştur. Torr (2008) yaptığı araştırmada okul öncesi dönemdeki çocuğa sahip olan yerli ve Avrupa kökenli Avustralyalı ebeveynlerin öğrenim seviyesi ile okuma öğretimine ilişkin inançları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrenim seviyesi düşük ebeveynler okuma öğretiminde hafızanın ve bazı becerilerin tekrar edilmesinin önemli olduğunu vurguladıkları tespit edilmiştir. Öğrenim seviyesi yüksek ebeveynlerin ise gelişimsel okuryazarlık bakış açısı ile uyumlu inançlara sahip olduğu belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde bu araştırmaların aksine Vasilyeva ve diğ. (2018) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin inançları ile öğrenim düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Çalışan annelerin çalışmayan annelere göre öğretim etkililiği, olumlu etki, kaynaklar, çevresel girdi boyutları ile ölçeğin genelinde anne okuma inançlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışan annelerin öğrenim düzeyinin yüksek olması nedeniyle anne okuma inanç puanlarının yüksek olduğu söylenebilir.

Anne okuma inançları toplam puanı incelendiğinde ise; gelir düzeyi 0-1500 TL olan annelerin okuma inançlarının, geliri 1500-3000 TL ile 3001 ve üzerinde olan annelere göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu durum annenin çalışması ve öğrenim düzeyinin artması ile gelir düzeyinin de artması ile açıklanabilir. Gonzalez ve diğ. (2017) yaptıkları araştırmada ebeveynlerin gelir düzeyleri ile ebeveynlerin okuma inançları arasında anlamlı ilişki saptamışlardır. Bu araştırmanın aksine Vasilyeva ve diğ. (2018) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin inançları ile gelir düzeyleri arasında ilişki bulunamamıştır.

Sonuç olarak, bu araştırmanın örneklemini oluşturan Kırıkkale ilinde ebeveynlerin okul öncesi dönemdeki çocuklarına yönelik okuma inançlarının yüksek olduğu söylenebilir. Ancak ebeveynlerin okuma inançlarının, evdeki uygulamalarına ne kadar yansıttığı çok önemli bir

konudur. Çünkü okuma inançları her zaman ev okuryazarlık ortamı üzerinde etkili olmayabilir. Bu durum araştırmanın ciddi bir sınırlılığı olarak görülmektedir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda ebeveyn okuma inançları, ev okuryazarlık ortamı ve okul öncesi dönemdeki çocukların okuryazarlık becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi önerilmektedir. Buna ek olarak daha geniş bir örneklem grubunda, boylamsal olarak farklı sınıf düzeyindeki okuryazarlık becerileri ile ebeveyn okuma inançları, ev okuryazarlık ortamı arasında ilişkiyi belirleyecek araştırmalar yapılması önerilmektedir. Ayrıca ailelerin çok farklı yapılarda ve inançlarda olabileceği göz önünde bulundurulduğunda, onların okuma inançlarının olumlu yönde olabilmesini sağlayabilmek için okula uyum süreci olarak adlandırılan eğitim-öğretim yılının ilk haftalarında öğretmenlerin ailelere okul-aile işbirliği çerçevesinde bilgilendirme seminerleri düzenlemeleri, bilgilendirici pano ve bilgi notları hazırlamaları, ev ziyaretlerinde ev okuryazarlık ortamlarını gözlemlemeleri ve değerlendirmeleri okul öncesi öğretmenlerine önerilmektedir.

Kaynakça

- Altınkaynak, Ş. Ö., & Akman, B. (2016). The effects of family-based literacy preparation program on children's literacy preparation skills. *Eğitim ve Bilim*, 41(186), 185-204.
- Audet, D. R. (2013). Parent goals and beliefs and their prediction of 407nfluenc during shared book reading. (Dissertation Doctoral Thessis) University of Guelph, Canada.
- Bingham, G. E. (2007). Maternal literacy beliefs and the quality of mother-child book reading interactions: Associations with children's early literacy development. *Early Education and Development*, 18, 23-49.
- Boomstra, N., van Dijk, M., Jorna, R., & van Geert, P. (2013). Parent reading beliefs and parenting goals of Netherlands Antillean and Dutch mothers in the Netherlands. *Early Child Development and Care*, 183(11), 1605-1624.
- Büyüктаşkapu Soydan, S. (2012). Okul öncesi eğitimi sürecinde çocuklara uygulanan aile destekli okumaya hazırlık programının ilkokuldaki okuma başarılarına etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12(1), 301-316.
- Cottone, E. A. (2012). Preschoolers' emergent literacy skills: The mediating role of maternal reading beliefs. *Early Education & Development*, 23(3), 351-372.
- Coviello, R. H. (2005). Language and literacy environment quality in early childhood classrooms: Exploration of measurement strategies and relations with children's development. Unpublished doctoral thesis, University of Pennsylvania State: USA.

- Curenton S. M., & Justice L. M. (2008): Children's preliteracy skills: Influence of mothers' education and beliefs about shared-reading interactions, *Early Education & Development*, 19:2, 261-283.
- Davis-Kean, P. E. (2005). The influence of parent education and family income on child achievement: the indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of family psychology*, 19(2), 294.
- DeBaryshe, B. D. (1995). Maternal belief systems: Linchpin in the home reading process. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16, 1-20.
- DeBaryshe, B. D., & Binder, Janeen, C. (1994). Evaluation of an instrument for measuring parents' beliefs about reading aloud to young children. *Perceptual and Motor Skills*, 78, 1303-1311.
- DeBaryshe, B. D., Binder, J. C., & Buell, M. J. (2000). Mothers' implicit theories of early literacy instruction: Implications for children's reading and writing. *Early Child Development and Care*, 160(1), 119-131.
- Dhima, S. (2015). A Reliability Study of Parent Reading Belief Inventory (PRBI)–the Case of Albania. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 5(4), 122-133.
- Dobbs-Oates, J., Pentimonti, J. M., Justice, L. M., & Kaderavek, J. N. (2015). Parent and child attitudinal factors in a model of children's print-concept knowledge. *Journal of Research in Reading*, 38(1), 91-108.
- Foy, J. G. & Mann, V. A. (2003) Home literacy environment and phonological awareness in preschool children: differential effects for rhyme and phoneme awareness. *Applied Psycholinguistics*, 24, 59-88.
- Gonzalez, J. E., Acosta, S., Davis, H., Pollard-Durodola, S., Saenz, L., Soares, D., ... & Zhu, L. (2017). Latino maternal literacy beliefs and practices mediating socioeconomic status and maternal education effects in predicting child receptive vocabulary. *Early Education and Development*, 28(1), 78-9.
- Gonzalez, J. E., Rivera, V., Davis, M. J., Taylor, A. B. (2010). Foundations of children's vocabulary development: The role of the home literacy environment (HLE). *Early Childhood Services*, 10, 55–72.
- Haynes, R. M. (2010). Contribution of the home environment to preschool children's emergent literacy skills. Unpublished doctoral thesis, Texas A&M University, USA.
- Husain, F. M., Choo, J. C. S., & Singh, M. K. M. (2011). Malaysian mothers' beliefs in developing emergent literacy through reading. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 29, 846-855.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kim, S. J. (2010). The relationship of parental book reading on young children's vocabulary and their code-related skills. Unpublished doctoral thesis, Arizona State University: Arizona.
- Lynch, J., Anderson, J., Anderson, A. ve Shapiro, J. (2006). Parents' beliefs about young children's literacy development and parents' literacy behaviors. *Reading Psychology*, 27(1), 1-20.
- Phillips, B. M., & Lonigan J. C. (2009) Variations in the home literacy environment of preschool children: A cluster analytic approach. *Scientific Studies of Reading*, 13(2), 146-174. Doi.org/10.1080/10888430902769533.
- Roberts J., Jurgens J., & Burchinal M. (2005). The role of home literacy practices in preschool children's language and emergent literacy skills. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 48, 345-359. Doi:10.1044/1092-4388(2005/024).
- Reese, E., Sparks, A. ve Leyva, D. (2010). A review of parent interventions for preschool children's language and emergent literacy. *Journal of Early Childhood Literacy*, 10(1), 97-117.
- Saban, A. İ. Ve Altınkamış, N. F. (2014). An investigation of literacy beliefs of pre-school children's parents [Okul öncesi çağda çocuğu olan ebeveynlerin okuma inançlarının incelenmesi]. *Journal of Human Sciences*, 11(1), 317-337.
- Sadr, A. J., Juhari, R., Mansor, M., ve Esmaeili, N. S. (2015). Home Environment and Emergent Literacy among Young Children in Iran. *Asian Social Science*, 11(9), 138-145.
- Şimşek Çetin, Ö., Bay, D. N. Ve Alisinanoğlu, F. (2014). Ebeveyn okuma inanç ölçeğinin Türkçeye uyarlama çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 9(2). 1441-1458.
- TDK. (2018). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime adresinden 10.04.2018 tarihinde alınmıştır.
- Torr, J. (2008). Mothers' beliefs about literacy development: Indigenous and Anglo-Australian mothers from different educational backgrounds. *Alberta Journal of Educational Research*, 54(1), 65-82.
- Vasilyeva, M., Dearing, E., Ivanova, A., Shen, C., & Kardanova, E. (2018). Testing the family investment model in Russia: Estimating indirect effects of SES and parental beliefs on the literacy skills of first-graders. *Early Childhood Research Quarterly*, 42, 11-20.
- Weigel, D.J., Martin, S.S., Bennett, K.K. (2006a). Mothers' literacy beliefs: Connections with the home literacy environment and pre-school children's literacy development. *Journal of Early Childhood Literacy*, 6(2) 191-211.
- Weigel, D.J., Martin, S.S., & Bennett, K.K. (2006b). Contributions of the home literacy environment to preschool-aged children's emerging literacy and language skills. *Early Child Development and Care*, 176(1-4), 357-378.

Wu, C. C., & Honig, A. S. (2010). Taiwanese mothers' beliefs about reading aloud with preschoolers: Findings from the Parent Reading Belief Inventory. *Early Child Development and Care*, 180(5), 647-669.

Extended Abstract

Purpose

The current study was conducted to determine the reading believes of the mothers having children enrolled at preschool education institutions and to analyze these believes in relation to some variables. In the study, the mothers' reading believes were investigated in relation to the child's age, gender, the type of the school attended, the number of children the mother has, the mother's age, income level and education level. The universe of the study consists of the mothers of the 3-5 years old children attending official pre-school education institutions in the city of Kırıkkale in 2012-2013 school year. The sampling of the study is comprised of 481 mothers selected from the universe. As the data collection tool in the current study, "The Parent Reading Belief Inventory" originally developed by DeBaryshe ve Binder (1994) was used. The adaptation of the inventory into Turkish was done by Şimşek Çetin, Bay and Alisinanoğlu (2014). After granting the required permissions for the study, the mothers were contacted with the help of pre-school teachers. The data collection process was conducted by the researchers. The collected data were analyzed by using descriptive statistics and t-test, one-way variance analysis and LSD test were employed.

Results

At the end of the study, it was found that the reading belief scores of the participating mothers are high. It was also found that the child's age and gender do not lead to significant differences in the mothers' reading believes and the type of the school attended only leads to a significant difference in the sub-dimension of resources. In the sub-dimension of resources, the mothers whose children were attending a kindergarten have higher scores than the mothers whose children were attending a nursery school. The mothers' reading beliefs were found to be varying significantly depending on the number of children the mother has in the sub-dimensions of effect, resources and in the whole inventory. The scores of the mothers having one or two children from the sub-dimensions of effect and resources and from the whole inventory are higher than those of

the mothers having three or more children. The mothers' reading habit scores were found to be not varying significantly depending on the mother's age; yet, vary significantly depending on the mother's income level and education level. Depending on the education level, the participating mothers' reading belief scores do not vary significantly in the sub-dimensions of reading instruction and knowledge base; yet, vary significantly in the sub-dimensions of effectiveness of teaching, positive effect, verbal participation, resources and environmental input. In terms of the total score taken from the inventory, it was found that the mothers who are elementary school graduates have lower reading believes than the mothers who have high school, university or post-graduate degrees. Moreover, the mothers holding university or post-graduate degrees were found to have higher level of reading believes than the mothers who are elementary or high school graduates. It was also found that the participating mothers' reading believes do not vary significantly depending on their education level in the sub-dimensions of reading instruction and knowledge base; yet, they vary significantly in the sub-dimensions of effectiveness of teaching, positive effect, verbal participation, resources and environmental input and in the whole scale. The scores taken from the whole scale revealed that the working mothers have higher reading belief levels than housewives. The mothers' reading believes do not vary significantly depending on the income level variable in the sub-dimensions of verbal participation, reading instruction and knowledge base; yet, vary significantly in the sub-dimensions of effectiveness of teaching, positive effect, resources, environmental input and in the whole scale. The reading belief scores of the mothers whose income level is in the range of 0-1500 were found to be lower than those of the mothers whose income level is between 1500 and 3000 TL and 3001 TL or higher. The reading belief scores of the mothers with an income ranging from 1500 to 3000 TL were found to be similar to those of the mothers having 3000 TL or more income.

Discussion

The findings of the current study revealed that the mothers whose income levels and education levels are high also have high levels of reading believes (Husain, Choo ve Singh; 2011; Dhima, 2015). It was found in the study that the mothers' reading believes vary significantly depending on the number of children. Some similar or conflicting findings have been reported in the literature. This finding can be related to the mother's education level because mothers with high

level of education are usually in the business life; accordingly, their income level increases. Thus, this is an expected finding.

Conclusion

The findings of the current study showed that the mothers' reading believes are high. The mother's reading believes are significantly affected by the mother's education level and income level. It can be suggested that through family participation works and family training programs, parents' reading believes should be enhanced. Further research can be conducted with larger samplings and with parents from different socio-economic levels and also may focus on parents' reading believes, home reading environment and literacy development of pre-school children.